

IS THE SCHOOL SAFE FOR STUDENTS? THE SCALE OF CRIME

CZY SZKOŁA JEST BEZPIECZNA DLA UCZNIÓW? SKALA PRZESTĘPCZOŚCI

ABSTRACT

Safety is the most important value for every human being. Everyone wants to feel safe in your home, in your place of residence, work, school and shopping. Sense of security gives each man a free development and functioning. Safety in school is one of the most important elements affecting the development of bedded and geeky. To answer the posed in the title of the question about whether the school is safe for students? In the remainder of this article I will present statistical data on crime among young people and an analysis of these data. Analysis of the information can be presented by the Ministry of national education.

STRESZCZENIE

Bezpieczeństwo jest najważniejszą wartością dla każdego człowieka. Każdy chce czuć się bezpiecznie w swoim domu, w swoim miejscu zamieszkania, w pracy, w szkole i na zakupach. Poczucie bezpieczeństwa daje każdemu człowiekowi możliwość swobodnego rozwoju i funkcjonowania. Bezpieczeństwo w szkole jest jednym z najważniejszych elementów mających wpływ na rozwój osobowy i naukowy ucznia. Aby odpowiedzieć na postawione w tytule pytanie „Czy szkoła jest bezpieczna dla uczniów?”, w dalszej części artykułu przedstawię dane statystyczne dotyczące przestępczości wśród młodzieży oraz analizę tych danych. Analizie zostaną poddane również informacje prezentowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

KEYWORDS: *safety, school, students, youth, adolescents, crime, crime statistics, police, Ministry of national education, teachers, protection*

SŁOWA KLUCZOWE: *bezpieczeństwo, szkoła, studenci, młodzież, przestępczość, statystyka przestępczości, policja, Ministerstwa Edukacji Narodowej, nauczyciele, ochrona*

WPROWADZENIE

Podjęcie rozważań na temat bezpieczeństwa w szkole, bezpieczeństwa uczniów, bezpieczeństwa nauczycieli, obowiązków państwa oraz samorządu terytorialnego w zakresie zapewnienia warunków do bezpiecznej edukacji uczniów wymaga przeprowadzenia analizy przepisów dotyczących procesu edukacji w Polsce oraz dokonania przynajmniej częściowej oceny działań prowadzonych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej działań. Dopełnieniem rozważań będzie analiza porównawcza danych statystycznych opracowywanych przez Policję w zakresie przestępczości wśród młodzieży szkolnej oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego, a także analiza wybranych badań opinii publicznej na temat bezpieczeństwa w szkole.

Celem przeprowadzenia niezbędnych rozważań, niezbędne będzie uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

1. Kto odpowiada za bezpieczeństwo w szkole?
2. Jakie jest stanowisko Ministerstwa Edukacji Narodowej na temat bezpieczeństwa w szkołach?
3. Jaki jest faktyczny stan bezpieczeństwa w szkołach na podstawie wybranych statystyk Policji?
4. Jakie jest stanowisko opinii społecznej na temat bezpieczeństwa uczniów w szkołach?
5. Jak wygląda populacja w Polsce na przestrzeni ostatnich lat według Głównego Urzędu Statystycznego?
6. Czy bezpieczeństwo w szkole stanowi zagrożenie dla procesu edukacji młodzieży, czy raczej jest zjawiskiem marginalnym?

KTO ODPOWIADA ZA BEZPIECZEŃSTWO W SZKOLE?

Odpowiedzi na to pytanie należy poszukać w obowiązującym systemie prawnym naszego kraju. Niemniej jednak, należy zwrócić uwagę, iż zagwarantowanie bezpieczeństwa uczniom podczas pobytu w szkole to jed-

no z najważniejszych zadań, a zarazem wyzwanie, jakie stoi w dzisiejszych czasach przed dyrektorami wszystkich rodzajów szkół w Polsce. Zadania dyrektorów szkół w obszarze bezpieczeństwa wynikają z zapisów Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1991 r. nr 95, poz. 425). Zgodnie z treścią art. 1 pkt 1) cytowanej ustawy, system oświaty zapewnia w szczególności realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju. Nie jest to obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa wprost, niemniej jednak prawo do kształcenia, wychowania i opieki należy rozumieć jako możliwość realizacji tych uprawnień we właściwych warunkach, czytaj w warunkach bezpieczeństwa. Potwierdzeniem tak postawionej tezy jest zapis pkt. 10) przywołanego wyżej artykułu, który stanowi, iż system oświaty zapewnia również utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach, co jest zadaniem zorientowanym na zapewnienie bezpieczeństwa nie tylko dla uczniów. Dodatkowo należy zwrócić uwagę na treść pkt. 16) – „upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych”, która mówi o uczeniu bezpieczeństwa. Z treści tego punktu wynika, że szkoła z jednej strony zapewnia odpowiednie – bezpieczne warunki dla podejmowania nauki przez uczniów, a z drugiej strony sama uczy bezpieczeństwa i sposobów zachowania się w sytuacjach nadzwyczajnych. Wymienione zadania szkoły podlegają nadzorowi, który zgodnie z treścią art. 33 ust. 2 pkt. 7) cytowanej ustawy dotyczy m.in. zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki.

Kolejny przepis, który traktuje o bezpieczeństwie uczniów, to art. 33 ust. 1 pkt 3) ustawy – „dyrektor szkoły lub placówki sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne”.

Na zwiększenie bezpieczeństwa uczniów pośrednio wpływa również opieka państwa lub samorządu terytorialnego polegająca na finansowym wspieraniu m.in. uczniów, których rodzice znajdują się w trudnej sytuacji materialnej. Gwarantuje to zapis art. 90b ust. 1 i 2 Ustawy o systemie oświaty, który stanowi, że uczniowi przysługuje prawo do pomocy mate-

rialnej ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa lub budżecie właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych.

Powyższa analiza przepisów zawartych w ustawie o systemie oświaty jednoznacznie wskazuje na wysoką świadomość ustawodawcy, który za pomocą niektórych zapisów zapewnia odpowiednie warunki bezpieczeństwa dla uczniów.

Pociąga to za sobą nałożenie odpowiednich zadań m.in. na dyrektorów szkół, niemniej jednak daje podstawę do uzyskiwania przez uczniów wiedzy w odpowiednich i bezpiecznych warunkach. Gwarancja bezpieczeństwa dla uczniów wynika również z zapisów Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. Na szczególną uwagę zasługuje treść art. 6 ustawy:

Nauczyciel obowiązany jest:

- 1) rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę;
- 2) wspierać każdego ucznia w jego rozwoju;
- 3) dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego;
- 4) kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka;
- 5) dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

Kolejnym przepisem traktującym o bezpieczeństwie w szkole oraz o obowiązkach dyrektorów jest art. 7 ust. 2 ustawy, z którego wynika, że dyrektor szkoły jest odpowiedzialny m.in. za:

- 1) dydaktyczny i wychowawczy poziom szkoły;
- 2) zapewnienie w miarę możliwości odpowiednich warunków organizacyjnych do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych;

3) zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

Przeprowadzona analiza zapisów Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela jednoznacznie wskazuje, iż za zapewnienie bezpieczeństwa uczniom w czasie odbywania zajęć szkolnych generalnie odpowiada szkoła.

Wskazanie szkoły jako odpowiedzialnego dotyczy w szczególności, stosując hierarchę: Ministerstwa Edukacji Narodowej wraz z całym zapleczem specjalistów i podległych mu komórek, dyrektorów szkół oraz nauczycieli. Wymienione organy tworzą szeroko rozumianą politykę edukacji w Polsce, która uwzględnia również bezpieczeństwo szkoły.

Czy ta polityka została odpowiednio opracowana, a w szczególności, czy i jakie przynosi efekty?

Postaram się w dalszej części przedstawić odpowiedzi na te i postawione na początku mojego artykułu pytania.

JAKIE JEST STANOWISKO MINISTERSTWA EDUKACJI NARODOWEJ NA TEMAT BEZPIECZEŃSTWA W SZKOŁACH?

Odpowiadając na podawane przez media informacje dotyczące pojawiających się problemów bezpieczeństwa w szkole, w szczególności zagrożenia dla bezpiecznej realizacji procesu dydaktycznego, rosnącej przestępczości wśród młodzieży szkolnej, Ministerstwo Edukacji Narodowej, w dniu 19 lutego 2013 r. na oficjalnej stronie ministerstwa wystosowało komunikat w tej sprawie¹.

Wobec pojawiających się w prasie artykułów próbujących wywrzeć na czytelnikach wrażenie, że w szkołach wzrasta liczba przestępstw popełnianych przez uczniów, Ministerstwo Edukacji Narodowej czuje się w obowiązku przedstawić dane dotyczące przestępstw stwierdzonych na terenie szkół, na podstawie oficjalnej policyjnej statystyki, a nie zniekształcających interpretacji.

Z powszechnie dostępnych danych Komendy Głównej Policji z 31.01.2013 r. wynika, że mamy do czynienia z pozytywną tendencją spadku poziomu przestępczości na terenie szkół i poddanych analizie placówek oświatowych, o czym świadczą przytaczane zestawienia w tabeli 1 i 2:

Tab. 1.

Przestępstwa stwierdzone ogółem, w tym popełnione przez nieletnich w 2011 i 2012 r.

Rok	Przestępstwa stwierdzone							
	Na terenie kraju		Internat, bursa szkolna		Szkoła podstawowa i gimnazja		Szkoła średnia i zawodowe	
	Ogółem	W tym nieletnich	Ogółem	W tym nieletnich	Ogółem	W tym nieletnich	Ogółem	W tym nieletnich
2011	1 159 554	101 026	1534	1158	28 019	25 194	2043	586
2012	1 119 803	94 186	1469	1025	24 794	20 888	2004	515
różnica	-39 751	-6840	-65	-133	-3225	-4306	-39	-71
Odsetek zmniejszenia się liczby przestępstw	3%	7%	4%	11%	12%	17%	2%	12%

Źródło: dane Komendy Głównej Policji z 31.01.2013 r.

Tab. 2.

Przestępstwa stwierdzone ogółem, w tym popełnione przez nieletnich na terenie szkół i placówek oświatowych w 2011 i 2012 r.

Szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła średnia i zawodowa oraz placówki oświatowe: internat, bursa szkolna		
Rok	Ogółem	W tym nieletnich
2011	31 596	26 938
2012	28 267	22 428
różnica	3329	4510
% wskaźnik poprawy sytuacji	11%	17%

Źródło: dane Komendy Głównej Policji z 31.01.2013 r.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że w 2012 r., w porównaniu do roku 2011 zanotowano **11-procentowy spadek przestępstw stwierdzonych na terenie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół średnich**

i zawodowych oraz takich placówek, jak internat, bursa szkolna, a także **17-procentowy spadek przestępstw stwierdzonych w szkołach i placówkach dokonanych przez nieletnich.**

Także według danych Komendy Głównej Policji wśród przestępstw popełnionych na terenie szkół podstawowych i w gimnazjach zarówno przez nieletnich, jak i dorosłych sprawców w 2012 r. odnotowano 74 przypadki zdarzeń ujętych w jedną kategorię statystyczną: zgwałceń lub innych czynności seksualnych (w tej liczbie konsekwencje za 58 tzw. innych czynności seksualnych poniesie jeden nieletni, który popełnił je w jednym gimnazjum). W 2011 roku doszło do 14, w 2010 r. do 20; w 2009 r. – 26, w 2008 r. – 9, w 2007 r. – 19; w 2006 r. – 20; w 2005 r. – 19; w 2004 r. – 16 tego typu incydentów. Po 2004 r. zmienił się system rejestracji statystycznej miejsc popełnienia przestępstwa, dlatego dane z poprzednich lat dotyczą kategorii „szkoła” bez uszczegółowienia jej typu. Wynika z nich, że liczba gwałtów lub innych czynności seksualnych w szkole (popełnionych zarówno przez nieletnich, jak i przez dorosłych sprawców) jest podobna i nie uległa nagłemu zwiększeniu.

Przedstawiony powyżej fragment artykułu wskazuje, iż Ministerstwo Edukacji Narodowej nie tylko nie widzi zwiększonego zagrożenia dla problemu bezpieczeństwa w szkole, ale wręcz przekonuje, że jest coraz lepiej, że przestępczość wśród młodzieży spada, tym samym informacje przekazywane przez media nie znajdują odzwierciedlenia w rzeczywistości.

Czytając literalnie treść artykułu ministerstwa, można odnieść wrażenie, że jest coraz lepiej, że rodzice nie muszą się martwić o swoje pociechy, że nic im się nie stanie w szkole. Czy rzeczywiście tak jest, czy przedstawiony komunikat ministerstwa nie traktuje pewnych danych wybiórczo, postaram się przedstawić w dalszej części artykułu odpowiadając na kolejne pytanie:

JAKI JEST FAKTYCZNY STAN BEZPIECZEŃSTWA W SZKOŁACH NA PODSTAWIE WYBRANYCH STATYSTYK POLICJI?

Aby odpowiedzieć na postawione powyżej pytanie, zaprezentuję dane statystyczne prezentowane przez Policję na oficjalnej stronie internetowej².

Tab. 3.

Liczba przestępstw popełnionych na terenie szkół podstawowych i gimnazjum w latach 2009–2012

Rodzaj popełnionego przestępstwa	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Uszczerbek na zdrowiu	2208	2953	2613	1894
Udział w bójce lub pobiciu	1021	1307	1503	1533
Zgwałcenie	26	20	14	74
Kradzież cudzej rzeczy	2639	2778	2664	2793
Włamania	650	815	785	644
Przestępstwa rozbójnicze	3918	6221	7577	7024
Przestępstwa narkotykowe	433	520	669	800
Przestępstwa przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu	2223	2810	2342	2329
– w tym naruszenie nietykalności cielesnej	212	276	246	254
Łącznie (także inne przestępstwa, niewymienione wyżej)	21 040	26 197	28 019	24 794

Źródło: dane Komendy Głównej Policji

Zaprezentowane w powyższej tabeli dane statystyczne jednoznacznie wskazują, że mamy do czynienia ze wzrostem znacznej części rodzajów przestępstw wśród młodzieży szkół podstawowych i gimnazjalnych. Niepokojącym zjawiskiem jest ogromny wzrost zgwałceń, który w roku 2012 w stosunku do lat poprzednich odnotował 3–5-krotny wzrost. Kolejnym przestępstwem zawartym w tabeli, który wykazuje tendencję wzrostową jest kradzież cudzej rzeczy. Przestępstwo to nie wykazuje tak dużego wzrostu jak zgwałcenia, ale mimo to stanowi niepokojące zjawisko. Udział w bójce lub pobiciu w 2012 r. w stosunku do roku 2011 to zaledwie wzrost o 2%, ale w stosunku do roku 2009 to już wzrost **aż o 50%**. Przestępstwa rozbójnicze w roku 2012 w stosunku do roku 2011 spadły co prawda prawie o 8%, ale w stosunku do roku 2009 wzrosły aż o 79%. Niepokojący jest fakt ciągłego wzrostu liczby przestępstw narkotykowych. I tak w stosunku do roku 2011 liczba ta wzrosła o 19%, ale już w stosunku do roku 2009 **o 85%**.

Oczywiście łączna liczba przestępstw spadła, ale te „bardziej dolegliwe”, jak również mające negatywne i bardzo niebezpieczne dla zdrowia konsekwencje (przestępstwa narkotykowe) wzrosły, i to bardzo. Dlatego też na

przykładzie przedstawionych w tabeli nr 3 danych statystycznych nie należy wyciągać zbyt optymistycznych wniosków, ale warto zastanowić się, co jest powodem tak znaczącego ich wzrostu. Tam gdzie spada przestępczość, możemy założyć, że przyjęte i wdrożone rozwiązania zdały egzamin, tam gdzie wzrasta, należy je zweryfikować lub wdrożyć nowe.

Tab. 4.

Przestępczość nieletnich w latach 1990–2012

Rok	Przestępstwa stwierdzone	W tym czyny karalne nieletnich	% udziału nieletnich	Podejrzani ogółem	W tym podejrzani nieletni	% udziału nieletnich
1990	883 346	60 525	6,8	273 375	43 356	15,8
1991	866 095	62 834	7,2	305 031	41 296	13,5
1992	881 076	66 220	7,5	307 575	41 573	13,5
1993	852 507	72 152	8,4	299 499	43 039	14,3
1994	906 157	75 822	8,3	388 855	61 109	15,7
1995	974 941	82 551	8,5	423 896	68 349	16,1
1996	897 751	70 073	7,8	381 911	57 240	15,0
1997	992 373	72 989	7,3	410 844	58 730	14,3
1998	1 073 042	78 758	7,3	396 055	58 151	14,7
1999	1 121 545	70 245	6,2	364 272	52 674	14,4
2000	1 266 910	76 442	6,0	405 275	56 345	13,9
2001	1 390 089	69 366	5,0	533 943	54 026	10,1
2002	1 404 229	63 317	4,5	552 301	48 560	8,7
2003	1 466 643	63 239	4,3	557 224	46 798	8,4
2004	1 461 217	70 107	4,8	578 059	51 411	8,8
2005	1 379 962	71 482	5,1	594 088	50 974	8,6
2006	1 287 918	77 515	6,0	587 959	53 783	9,1
2007	1 152 993	72 476	6,3	540 604	54 747	10,1
2008	1 108 057	74 219	7,8	516 626	52 081	11,3
2009	1 129 577	85 020	7,5	521 699	50 872	9,7
2010	1 138 523	99 187	8,7	516 152	51 162	9,9
2011	1 159 554	101 026	8,7	504 403	49 654	9,8
2012	1 119 803	94 186	8,4	500 539	43 847	8,8

Źródło: dane Komendy Głównej Policji

Przedstawione w tabeli nr 4 dane statystyczne dotyczące przestępczości nieletnich w latach 1990–2012 dają podstawę do postawienia hipotezy, iż mamy do czynienia ze stale rosnącą liczbą przestępstw, poza małymi wyjątkami, do których należy minimalny spadek przestępstw w 2012 r. w stosunku do roku 2011. Jest jeszcze jeden bardzo istotny element, który być może przypadkowo został pominięty przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, otóż nie podjęto w ogóle tematu spadającej od lat liczby uczniów.

Na koniec prezentacji danych statystycznych dotyczących przestępczości wśród nieletnich (młodzieży szkolnej) zaprezentowane zostaną dane liczbowe czynów zabronionych.

Tab. 5.

Czyny zabronione nieletnich

Rok	Zabójstwo	Uszczerbek na zdrowiu	Udział w bójce lub pobiciu	Zgwałcenie	Kradzież rozbójnicza, rozbój, wymuszenie	Kradzież z włamaniem
2012	4	4 109	3 289	181	12 237	7 796
2011	6	5 496	3 580	126	12 438	9 329
2010	7	5 591	3 158	311	11 547	9 813
2009	14	4 636	3 039	137	9 121	8 546
2008	9	3 384	3 242	92	8 161	8 229
2007	11	3 534	2 958	126	7 511	9 185
2006	19	3 429	2 694	148	8 154	9 419
2005	11	3 016	2 147	116	8 081	11 052
2004	11	3 260	2 175	95	9 558	10 989
2003	7	2 835	1 923	237	9 472	11 238
2002	21	2 877	1 697	118	9 537	13 704
2001	20	2 853	1 727	166	10 838	16 814
2000	16	3 256	1 782	191	12 900	23 069
1999	28	2 943	1 571	137	11 104	24 847
1998	29	3 022	1 653	195	10 542	30 197
1997	36	2 924	1 486	245	8 658	29 631
1996	36	2 527	1 340	139	7 508	30 880
1995	26	2 205	1 101	166	7 790	29 810
1994	33	1 992	913	156	6 600	29 400
1993	22	2 018	664	142	5 335	26 247
1992	21	1 306	457	109	3 100	25 019

Źródło: dane Komendy Głównej Policji

Analiza danych liczbowych czynów zabronionych w tak długim okresie daje ciekawe wyniki. W części spadkowej przestępstw występują kradzież z włamaniem i zabójstwo. Liczba kradzieży z włamaniem w badanym okresie spadła aż o 321%, zaś w stosunku do roku 1996 aż o 396%. Liczba zabójstw w badanym okresie spadła ponad 5-krotnie, a stosunku do roku 1996 aż 9-krotnie. Pozostałe czyny znajdują się niestety w części wzrostowej. Liczba czynów „uszczerbek na zdrowiu” to **ponad trzykrotność** w stosunku do roku 1992. Udział w bójce lub pobiciu to **ponad siedmiokrotny** wzrost liczby przestępstw. Liczba zgwałceń **wzrosła o 60%**. Przestępstwa w kategorii „kradzież rozbójnicza, rozbój, wymuszenie” cechuje czterokrotny wzrost w stosunku do roku 1992.

Przedstawione powyżej porównania danych liczbowych czynów zabronionych na przestrzeni badanego okresu nie napawają już takim optymizmem, jaki w swoim komunikacie prezentowało Ministerstwo Edukacji Narodowej. Potwierdzeniem pogarszającej się sytuacji w obszarze bezpieczeństwa wśród młodzieży są dane dotyczące przestępstw zaprezentowanych w tabeli 3, 4 i 5.

JAKIE JEST STANOWISKO OPINII SPOŁECZNEJ NA TEMAT BEZPIECZEŃSTWA UCZNIÓW W SZKOŁACH?

Analiza wyników badania opinii publicznej została przeprowadzona w oparciu o dane zgromadzone przez portal internetowy www.ankietka.pl, działający od 1996 r. Portal ten dostarcza profesjonalnych narzędzi do realizacji badań online. Poniżej przedstawione zostały wybrane pytania i odpowiedzi respondentów.

Na pytanie: Czy zjawisko przestępczości nieletnich w ostatnich latach wg Pana/Pani ma tendencję: wzrostową, malejącą, czy też utrzymuje się na tym samym poziomie?

76% ankietowanych wskazało, że ma tendencję wzrostową, 8% – malejącą, a 16%, że utrzymuje się na tym samym poziomie.

Na pytanie: Jakie są wg Pana/Pani przyczyny zachowań przestępczych osób nieletnich?

40% wskazało na chęć zaimponowania innym, 16% na ubóstwo, 14% na używanie narkotyków i innych środków odurzających, 6% na bezrobocie, po 4% na uwarunkowania biologiczne i zaspokojenie potrzeb materialnych

i po 2% na opuszczanie zajęć i niepowodzenia szkolne oraz przemoc w grach komputerowych.

Na pytanie: Które przestępstwa wg Pana/Pani są najczęściej popełniane przez nieletnich?

30% wskazało na spożywanie lub nadużywanie alkoholu, narkotyków i innych środków odurzających, 26% na bójki i pobicia, po 16% na kradzieże, włamania oraz niszczenie własności prywatnej i publicznej, 8% na grożenie, zastraszanie i wyłudzenie oraz 4% na handel narkotykami i innymi substancjami uzależniającymi.

Na pytanie: Kto powinien zwiększyć swoje działania, aby zapobiec przestępczości?

Aż 80% ankietowanych wskazało na rodziców i opiekunów, 62% na Policję, 48% na szkołę, 38% na ośrodki szkolno-wychowawcze, 36% na władzę centralną (sejm, senat, prezydent) i po 24% na kuratelę sądową oraz władze lokalne (urząd miasta, urząd gminy).

Wyniki przedstawionych powyżej badań wskazują z jednej strony na występowanie dużego zagrożenia dla bezpiecznej edukacji, a z drugiej strony – na istnienie świadomości zagrożenia, ale również na wiedzę o przyczynach i sposobach rozwiązania problemu.

Jak wygląda populacja w Polsce na przestrzeni ostatnich lat według Głównego Urzędu Statystycznego?

Aby można było precyzyjnie określić, czy sytuacja na temat bezpieczeństwa w szkole ulega poprawie czy pogorszeniu, należy przeprowadzić porównanie liczby przestępstw popełnianych przez młodzież w poszczególnych latach do liczby uczniów.

Dlaczego jest to tak istotne, zademonstruję na przykładzie. Jeżeli w danym roku popełnionych zostało 300 przestępstw przez 100 sprawców, wówczas na jednego sprawcę przypadają średnio 3 przestępstwa. Jeżeli tę samą liczbę przestępstw popełni 60 sprawców, wówczas na jednego sprawcę przypada średnio 5 przestępstw. Wniosek: pomimo tej samej liczby przestępstw rośnie przestępczość, ponieważ mniejsza liczba sprawców popełnia jednostkowo więcej przestępstw.

Według Głównego Urzędu Statystycznego, liczba uczniów systematycznie spada, co prezentuje tabela na następnej stronie.

Tab. 6.

Liczba gimnazjów i uczniów uczęszczających do nich w latach 2004–2011

Lata szkolne	Liczba uczniów gimnazjów	Różnica	Spadek liczby uczniów skumulowany	%	Liczba gimnazjów	Różnica	Spadek/wzrost liczby szkół skumulowany	%
2004/2005	1 648 800				6980			
2005/2006	1 596 800	- 5 2000	- 52 000	- 3,15%	7 031	51	51	0,73%
2006/2007	1 528 800	- 68 000	- 12 0000	- 7,28%	7 076	45	96	1,38%
2007/2008	1 453 200	- 75 600	- 195 600	- 11,86%	7 142	66	162	2,32%
2008/2009	1 381 400	- 71 800	- 267 400	- 16,22%	7 204	62	224	3,21%
2009/2010	1 322 100	- 59 300	- 326 700	- 19,81%	7 244	40	264	3,78%
2010/2011	1 259 600	- 62 500	- 389 200	- 23,61%	7 189	- 55	209	2,99%

Źródło: dane GUS

Przedstawione powyżej dane liczbowe jednoznacznie wskazują na stale malejącą liczbę uczniów gimnazjów. Na przestrzeni 7 lat liczba gimnazjalistów spadła o 389 200 uczniów, co stanowi spadek o ok. 25% w badanym okresie. Zmiany, a dokładniej spadki liczby uczniów w poszczególnych latach szkolnych, szczegółowo zostały zaprezentowane w powyższej tabeli.

Populacja dzieci w wieku 0–17 lat na przestrzeni lat 1989–2011 wskazuje na systematycznie malejącą liczbę dzieci. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 1989 było 11 208 000 dzieci, natomiast w roku 2011 liczba ta spadła do 7 146 000, co stanowi spadek o 1/3 populacji.

CZY BEZPIECZEŃSTWO W SZKOLE STANOWI ZAGROŻENIE DLA PROCESU EDUKACJI MŁODZIEŻY, CZY RACZEJ JEST ZJAWISKIEM MARGINALNYM?

Ciągły spadek liczby urodzeń, o czym na co dzień słyszymy w mediach i o czym od pewnego czasu debatują politycy, stanowi duże zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania państwa. Jednakże wskazuje się także na istotny problem, jakim są popełniane przez nieletnich przestępstwa. Tak jak było to już wskazane, mamy do czynienia z sytuacją, kiedy mniejsza liczba młodzieży popełnia tę samą liczbę przestępstw. Sytuacja ta wskazuje na potrzebę podjęcia dodatkowych badań w obszarze przyczyn występowania przestępczości wśród młodzieży i sposobów rozwiązania tego problemu.

Przedstawiona analiza stanowiska Ministerstwa Edukacji Narodowej, danych statystycznych zebranych przez Policję, badań opinii publicznej, a także danych Głównego Urzędu Statystycznego jednoznacznie wskazuje na pogłębiający się problem przestępczości wśród nieletnich. Tak postawiona hipoteza nie jest skierowana przeciwko stanowisku ministerstwa, ale jest ostrzeżeniem przed zbyt swobodnym i wybiórczym traktowaniem analizowanego problemu. Każda poprawa stanu przestępczości daje podstawę do twierdzenia, iż przyjęte rozwiązania czy procedury zostały poprawnie opracowane i wdrożone. Jednak o poprawie można będzie mówić wówczas, kiedy nastąpi wyraźny spadek liczby przestępstw popełnianych przez jednego sprawcę. Nie jest to jedyne kryterium oceny, ale uważam, iż jest ono na tyle istotne, że należy je stosować podczas wszystkich badań.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Podsumowując wyniki przeprowadzonej analizy, zastanawiamy jak jest naprawdę. Czy jest aż tak źle, że jest dobrze, czy jest aż tak dobrze, że jest fatalnie? Zawsze dajemy każdemu możliwość i szansę na udzielenie własnej odpowiedzi, na stawianie własnych hipotez. Niezależnie od tego, czy uważamy, że jest dobrze lub źle, musimy pamiętać o randze problemu. W mojej ocenie nie jest dobrze, a nawet nie boję się postawić tezy, iż zagrożenie przestępczością wśród młodzieży stanowi realne zagrożenie dla bezpieczeństwa edukacji w Polsce.

Pierwsza część tytułu niniejszego artykułu brzmi: Czy szkoła jest bezpieczna dla uczniów? A zatem czy jest bezpiecznie? Czym zatem jest bezpieczeństwo? Otóż według mojej definicji: **bezpieczeństwo to stan, w którym podejmowane przez państwo decyzje pozwalają na prawidłowe funkcjonowanie i rozwój państwa i jego obywateli.** Bezpieczeństwo to m.in.: bieżąca analiza obecnego stanu rzeczy, monitorowanie potencjalnych zagrożeń, analiza poziomu zagrożeń, podejmowanie decyzji strategicznych oraz zapewnienie obywatelom prawidłowego funkcjonowania w obrębie państwa.

Pojęcie „bezpieczeństwo” zostało już wielokrotnie zdefiniowane przez największe autorytety świata nauki, do których niewątpliwie należy prof. zw. dr hab. Witold Pokruszyński, Proroktor ds. dydaktycznych i rozwoju uczelni Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie.

O tym, że bezpieczeństwo jest najważniejszym dobrem każdego państwa i jego obywateli świadczą nie tylko definicje pojęcia, ale umieszczenie tego dobra w najważniejszym akcie prawnym naszego państwa, jakim jest Konstytucja. Profesor Witold Pokruszyński podaje trzy znaczenia bezpieczeństwa. Pierwszym jest powszechnie uznawane określenie go jako stanu spokoju, pewności, wolności od zagrożeń, a także strachu. Drugim znaczeniem jest proces, w którym stan bezpieczeństwa i jego organizacja podlegają permanentnym, dynamicznym zmianom stosownie do naturalnych oddziaływań i uwarunkowań. Trzecie znaczenie to rozumienie bezpieczeństwa jako naczelnej potrzeby i wartości człowieka oraz jego istnienia. Podane definicje nakładają na państwo zadania, do którym należy m.in. zapewnienie bezpiecznego rozwoju jednostki poprzez zagwarantowanie bezpiecznych warunków pobierania nauki.

Podsumowując całość materiału dotyczącego stanu bezpieczeństwa w obszarze edukacji, należy wskazać na następujące problemy:

1. Poziom bezpieczeństwa w szkole nie jest wystarczający.
 2. Zmiana rodzajów przestępstw (mniej kradzieży, więcej narkotyków, alkoholu, pobić, wymuszeń).
 3. Kadra nie jest zainteresowana zgłaszaniem wszystkich zdarzeń.
 4. Mamy dużo programów, ale najważniejsze jest ich skuteczne wdrożenie.
 5. Nie wszystkie zmiany/reformy sprzyjają bezpieczeństwu.
 6. Problem rodziny – wychowanie, wzorce, czas dla dzieci.
 7. Bogactwo i ubóstwo społeczeństwa.
 8. Nieskuteczny wymiar sprawiedliwości.
 9. Niewystarczająca współpraca kierownictwa szkół z Policją i Strażą Miejską.
 10. Niskie uposażenie nauczycieli.
- Rozwiązanie powyższych problemów może zagwarantować bezpieczną edukację.

Literatura

- Gryz, J. (2010). *Zarys podstaw teorii bezpieczeństwa*. Wydawnictwo AON, Warszawa.
- Pokruszyński, W. (2008). *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego*. Wydawnictwo WSGE, Józefów.

- Pokruszyński, W. (2008). *Bezpieczeństwo narodowe u progu XXI wieku*. „Zeszyty Naukowe”, 1/70. Wydawnictwo AON, Warszawa.
- Pokruszyński, W. (2009). *Współczesne bezpieczeństwo narodowe*. Wydawnictwo WSGE, Józefów.
- Pokruszyński, W. (2010). *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa*. Wydawnictwo WSGE, Józefów.
- Pokruszyński, W. (2011). *Filozoficzne aspekty bezpieczeństwa*. Wydawnictwo WSGE, Józefów.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1991 r. nr 95, poz. 425).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 1982 r. nr 3, poz. 19).
- Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2010 r. nr 29, poz. 153).
- Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. nr 31, poz. 138 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. nr 30, poz. 179 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88, poz. 553).
- Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. 2012, poz. 591).

Źródła internetowe

- www.policja.gov.pl
- www.edu.gov.pl
- www.stat.gov.pl
- www.ms.gov.pl
- www.msw.gov.pl
- www.mswia.gov.pl
- www.cbos.pl

Ednotes

- ¹ http://www.men.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=3969%3A-spadek-przestpczoci-w-szkoach-informacja-ministerstwa-edukacji-narodowej&catid=272%3Aministerstwo-komunikaty-i-wyjania-men&Itemid=355, komunikat z dnia 19.02.2013 r.
- ² <http://statystyka.policja.pl>.